

Проектът „Развитие на мрежата на Черноморски център за екологична информация и образование и повишаване капацитета на сдружението” се финансира в рамките на Програмата за подкрепа на НПО в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2009-2014 г. www.ngogrants.bg

31 ОКТОМВРИ - МЕЖДУНАРОДЕН ДЕН НА ЧЕРНО МОРЕ

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ И СЪТРУДНИЧЕСТВОТО В ЧЕРНОМОРСКИЯ РЕГИОН

Тази година ще отбележим за деветнадесетнадесети пореден път Международния ден на Черно море 31 октомври. На тази дата през 1996 г. е подписан Стратегическият план за действие за възстановяване и опазване на Черно море, първият международен документ, посветен на предизвикателствата на неговото устойчиво развитие. Навършиха се и двадесет години от подписването на Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване, известна още като Букурещка конвенция. През периода 2009 - 2010 г. бяха ревизирани основни документи от регулативната рамка за Черно море заедно с препотвърждаване на ангажиментите на договарящите страни - шестте крайбрежни държави: България, Грузия, Румъния, Русия, Турция и Украйна. От дистанцията на времето и в светлината на скорешните политически развития задачата за опазването на Черно море става особено трудна и отговорна.

Смисълът от обявяването на този международен празник е да се привлече вниманието на обществеността към заплахите, пред които е изправено нашето общо море. Най-сериозните му екологични проблеми са свързани с различни видове замърсявания, прекомерния улов на риба, хаотичното развитие и презастрояването на бреговата зона. Те водят до влошаване качеството на водите, намаляване на рибните и другите живи морски ресурси, загуба на ценни местообитания, деградация на ландшафта и общо намаляване на биологичното разнообразие. Всичко това оказва отрицателно влияние върху много човешки дейности, както и върху здравето на човека и качеството на живота.

В България усилията за подобряване управлението на водите, в това число и на Черно море, са свързани с прилагането на по-строгото законодателство на ЕС, както и с екосистемния подход. Усилията са насочени към екологично управление на ресурсите, нещо твърде различно от простото им използване. Черно море и вливащите се в него реки не се разглеждат просто като места, в които се изхвърлят отпадъци, а като обекти, които трябва да бъдат поддържани в добро екологично състояние и да бъде предотвратено влошаването на състоянието им. Въведен беше принципът на басейново управление, а плановете за управление на речните басейни са в процес на преразглеждане и актуализиране с поглед към втория цикъл на планиране в съответствие с Рамковата директива за водите на ЕС. Постигането на добро състояние на повърхностните и подземни води до 2015 г., макар и трудна задача, може да бъде изпълнена за значителен брой обекти. Рамковата директива за морска стратегия (РДМС) на ЕС от 2008 г. поставя сериозна задача за управление на съвкупността от елементи

на морската екосистема на регионално ниво. ЕК оказва сериозна методическа и координираща подкрепа на България и Румъния, които трябва да отстранят редица недостатъци по отношение на извършената до момента експертна работа по отношение на постигане на добро екологично състояние на Черно море, да съгласуват националните си подходи и методи за оценка на общите екологични цели, да въведат ефикасни програми за мониторинг и програми от мерки. Истинската трудност се състои в превръщането на научните разработки в политически и правно обвързващи задължения и осигуряването на ресурс за тях от двете членки на ЕС. Противопоставянето и военните действия в региона, промените в политическата карта на крайбрежието, неочаквани промени и обрати не способстват за успешни регионални действия за опазване на Черно море. Букурещката конвенция си остава неревизирана и без възможност за включване на ЕС като страна по нея. Няма реални перспективи за регионална конвенция за риболов. Би било полезно да се приобщават към европейските политики и другите черноморски страни (чрез Черноморската комисия), както и да се подновят тристранните контакти с Турция, но трудностите за това са изключително много.

Какво става с прилагането на усъвършенстваното законодателство за Черно море от гледна точка на учените и обществеността у нас? След отминаването на критичния период от началото на 90-те години на миналия век, когато имаше срив на екосистемите поради комбинация от фактори, предимно замърсяване и поява на чуждестранни видове, учените отбелязват някои признаци на подобрене и възстановяване. Въпреки това те предупреждават, че екосистемата на Черно море си остава силно уязвима на въздействия като замърсяване, свръхулов на риба и неустойчиво развитие на крайбрежието.

Ето някои от проблемите, които най-често попадат във фокуса на общественото внимание. Нужна е и подкрепа за подобряването на земеделските практики, които са причина за замърсяване с биогенни елементи, съединения на азота и фосфора, на водите, а оттам и на морето. Те са причина за прекомерен цъфтеж на планктона и загуба на живи морски организми с резултат от този процес. Държавните институции трябва да се ангажират категорично и с подобряване на пречистването на отпадните води и да планират по-добре развитието на крайбрежието. Въпреки усилията на България, съсредоточени в изграждане на пречиствателни станции за отпадните води от крайбрежните ни селища, финансирани от фондовете на ЕС, по крайбрежието съществуват най-малко три точки, които спешно се нуждаят от внимание - при Златни пясъци, в на Несебър със Слънчев бряг и при Созопол. Продължава интензивното развитие на на крайбрежния туризъм, който натоварва пречиствателни съоръжения, където има такива, а често проблемът с тях дори не е решен. В определени плажове по крайбрежието системно възникват проблеми, като се налага те да бъдат затваряни, отново заради изхвърляне на непречистени води. Тревожно е състоянието с навременното информиране на обществеността за проблемите с тези плажове. Замърсяването на крайбрежната ивица с плажовете и извън тях с отпадъци, както и на самото море, е проблем с голям обществен отзвук. Засега той няма отражение в Закона за отпадъците и Наредбата за управление на отпадъците, липсват и механизми за решаването му.

Още по-силно привлича общественото внимание хаотичното и прекомерно застрояване на черноморското крайбрежие с неговите дюни, защитени територии и природни паркове. Борбата за опазване на крайбрежието, за спазването на законите и нормативните ограничения символизира усилията за въвеждането на демократични практики и утвърждаване на върховенството на закона в нашето общество. Тясно свързани с опазването на биологичното разнообразие на морето и крайбрежието са усилията за изграждането на мрежата Натура 2000 с нейната наземна и морска част. То се очертава като дълъг и противоречив процес, с много трудности и натиск от страна на дейности като

крайбрежен туризъм и риболов. От около двеста видове риба в Черно море едва десетина имат икономическо значение за риболова, а основните приходи идват едва от пет-шест вида. Интензивният риболов, според някои изследвания в обеми до четири пъти над безопасните биологични граници, води до големи поражения на екосистемата и в перспектива до намаляване и загуба на ресурса като икономически значим източник на храна. Ефектът на дънните уреди за тралене върху морските местообитания е пагубен заради унищожаването на местообитания и дънни съобщества. Отпадането на дългогодишната забрана за използването на дънни тралове у нас за съжаление очертава тревожна тенденция към преследване на краткосрочни ползи за малка група ползватели в ущърб на цялото общество.

Заплахата за Черно море няма да бъде елиминирана докато правителствата на крайбрежните държави не се заемат активно с изработването и прилагането на национални стратегии за управлението на черноморската околна среда. Екологичното здраве и икономическото му бъдеще зависят от използването на ресурсите му по отговорен и устойчив начин в името на общото ни бъдеще.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Програмата за подкрепа на неправителствените организации в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Черноморски център за екологична информация и образование и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Програмата за подкрепа на неправителствените организации в България.